

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Maja Tarja

Kehittämishanke

Yrittäjyyspolun kehittäminen aikuiskoulutuskeskukseen

Case SATAEDU Satakunnan aikuiskoulutuskeskus Kankaanpään yksikkö

Työn ohjaaja Sirpa Levo-Aaltonen
Kankaanpää 12/2010

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Maja, Tarja

Yrittäjyyspolun kehittäminen aikuiskoulutuskeskukseen. Case SATAEDU Satakunnan aikuiskoulutuskeskus Kankaanpään yksikkö

37 sivua + 4 liitesivua

Joulukuu 2010

Työn ohjaaja Sirpa Levo-Aaltonen

TIIVISTELMÄ

Kehittämishankkeen tavoitteena oli rakentaa yrittäjyyspolku SATAEDU Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen Kankaanpään yksikköön. Päämääränä oli, että opiskelijalla on mahdollisuus edetä asteittain syveneissä yrittäjyysopinnoissa omien tavoitteidensa mukaan.

Tutkimusaineistona käytettiin teoreettista viitekehystä ja kyselyn avulla kerättyä empiiristä tietoa. Teoreettinen viitekehys muodostui yrittäjyyden määritelmästä ja yrittäjyyden eri muodoista, joita ovat omaehtoinen yrittäjyys, sisäinen yrittäjyys ja ulkoinen yrittäjyys. Teoreettisessa osuudessa havaittiin, että yrittäjäkoulutuksen lähtökohtana on ollut perinteisesti ulkoinen yrittäjyys eli yrityksen perustamiseen liittyvät asiat. Yrittäjyyden käsite on kuitenkin huomattavasti laajempi. Yrittäjyys on yrittäjämäistä toimintaa, jolla tarkoitetaan esimerkiksi oma-aloitteisuutta, vastuuntuntoisuutta ja mahdollisuuksien tunnistamista. Koulutuksen tulisi siis suuntautua yritystoiminnan tiedollisten asioiden oppimisesta enemmän toimintatavan muutokseen. Tämä edellyttää yrittäjämäistä pedagogiikkaa.

Uutta tietoa kerättiin avoimella kyselyllä, joka lähetettiin satunnaiselle otokselle Pohjois-Satakuntalaisia yrityksiä. Vastauksia käytettiin yrittäjyyspolun varrella olevien koulutusten painopisteiden määrittämisessä ja koulutusten sisältöjen kehittämisessä.

Kehittämishankkeen tuotoksena rakennettiin yrittäjyyspolku, joka muodostuu kolmesta osasta. Ensimmäisenä on Yritteliäisyyden polku, jonka tavoitteena on yrittäjämäisen toiminnan oppiminen ja yritystoiminnan ymmärtäminen. Nämä opinnot on tarkoitettu kaikille tutkintotavoitteisissa koulutuksissa opiskeleville. Opiskelija voi jatkaa yrittäjyysopintoja omien tavoitteidensa mukaan Yrityksen perustajan polulle. Näissä opinnoissa perehdytään yrityksen toimintaan ulkoisen yrittäjän näkökulmasta. Kolmantena on Yrityksen kehittäjän polku, joka on suunnattu jo yrittäjinä toimiville. He voivat tämän polun opinnoissa kehittää oman yrityksensä toimintaa.

Yrittäjyyspolun kehittämistä jatketaan yhdessä yrittäjien kanssa. Yrittäjyyspolku on suoraan siirrettävissä myös muihin oppilaitoksiin.

Asiasanat: yrittäjyys, aikuiskoulutus, yrittäjyyspolku, yrittäjämäinen pedagogiikka

Sisällysluettelo

1 Johdanto	4
1.1 Taustaa	4
1.2 Tutkimuksen tavoitteet.....	4
1.3 SATAEDU Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen esittely	6
2 Yrittäjyyskasvatus ja -koulutus	7
2.1 Yrittäjyyden määritelmä ja eri muodot	7
2.2 Yrittäjämäinen pedagogiikka	9
3 Yrittäjyyspolun kehittäminen.....	14
3.1 Yrittäjyyskoulutuksen nykytila	14
3.2 Kyselyn taustatiedot, vastaukset ja niiden analysointi.....	16
3.3 Yrittäjyyspolku.....	28
3.3.1 Yritteliäisyyden polku	30
3.3.2 Yrityksen perustajan polku	33
3.3.3 Yrityksen kehittäjän polku	34
4 Yhteenveto ja johtopäätökset	35
Lähteet.....	36
Liitteet	38
Liite 1: Webropol-kysely yrittäjille.....	38
Liite 2: Yrittäjäkoulutuksen luentorunko	39
Liite 3. Kokoneiden yrittäjien kommentit 2010	40

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Suomessa on tällä hetkellä yli 300.000 yrittäjää (Tilastokeskus 8.4.2010). Parina viime vuonna taantuma on lisännyt työntöä yrittäjyyteen, sillä osa työttömiksi jääneistä on työllistännyt itsensä perustamalla oman yrityksen. Yrittäjyys koskettaa kuitenkin paljon suurempaa joukkoa ihmisiä, kuin vain yrittäjyyden ulkoiset merkit täyttäviä henkilöitä. Reilusti yli puolet työllisistä suomalaisista työskentelee nimenomaan yrityksissä. Näkemykseni mukaan tämän päivän työnantajat odottavat työntekijöiltään yrittäjämäistä asennetta työntekoon. Työntekijöiden aatelia ovat ne aloitekykyiset, monipuolista osaamista omaavat vastuunkantajat, joilla on näkemystä yritystoiminnasta. Syksyn 2009 ja kevään 2010 aikana olen ollut yhteydessä yli 200 satakuntalaiseen yritykseen ja keskusteluissa yrittäjien kanssa lähes poikkeuksetta kuuli kommentin, jossa yhtenä merkitsevimmistä rekrytointiperusteista yrittäjät pitävät hakijan asennetta työn tekemiseen. Yrittäjyyskasvatuksella vaikuttaisi siis olevan selvä työelämän tilaus, minkä perusteella ilmiöön perehtyminen tarkemmin lienee perusteltua.

Yrittäjyyskasvatus on otettu huomioon myös hallitusohjelmassa, jonka mukaan sitä monipuolistetaan ja laajennetaan kaikilla koulutusasteilla. Koulutuksen ja työelämän tiiviit yhteydet ovat tärkeitä, erityisesti ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet ovat uudistuneet vuosina 2008 - 2010. Tavoitteena on, että kaikki opiskelijat saavat perustiedot yritystoiminnasta ja valmiuksia toimia yrittäjämäisesti toisen palveluksessa. Painopisteitä ovat mm. työpaikkaohjaajien koulutuksen kehittäminen, ammatillisten opettajien työelämäyhteyksien ja työssäoppimisen vahvistaminen sekä opinto-ohjauksen kehittäminen yrittäjyyttä ja yritystoimintaa edistäväksi. (OKM tiedote 27.3.2009.)

1.2 Tutkimuksen tavoitteet

Tavoitteena on kehittää Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen Kankaanpään yksikköön yrittäjyyspolku, jolla opiskelijat voivat edetä omien tavoitteidensa mukaisesti. Tavoitteena on, että opiskelija voi polun eri taipaleilla oppia yritteliästä toimintatapaa,

oppia ymmärtämään yrittäjyyttä ja yrityksen perustamiseen tarvittavia asioita. (Vrt. esim. Paasio & Nurmi 2006, 53.) Yrittäjyyspolun osina käytetään myös jo olemassa olevia koulutuksia, joiden sisältöjä kehitetään.

Tutkimus perustuu teoreettiseen viitekehykseen sekä empiiriseen aineistoon. Lähestymistapa on lähinnä subjektivistista, jolloin tiedon oletetaan olevan ihmisiin sitoutunutta. Tästä syystä empiirinen tutkimusaineisto kerätään avoimen kyselyn avulla (ks. liite 1). Kehittämistyön aluksi kuvataan työn teoreettinen viitekehys, joka perustuu yrittäjyyden määritelmään ja yrittäjämäiseen pedagogiikkaan. Tämän jälkeen kuvataan yrittäjyyskoulutuksen nykytila Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen, Kankaanpään yksikössä.

Kysely toteutetaan Webropol-kyselynä, johon lähetetään sähköpostin liitteenä linkki yrittäjille. Kysely suunnataan pk-sektorin omistajayrittäjille Pohjois-Satakunnan alueelle. Kyselyn validiutta lisäisi otoksen laajentaminen suurempaan joukkoon yrityksiä. Tämän kehittämistyön resurssit eivät siihen kuitenkaan tässä vaiheessa riitä. Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen yrittäjyyskasvatuksen koulutusohjelman kehittämiseen juuri kyseinen alue on olennainen, sillä suurin osa opiskelijoistamme työllistyy tai on työssä juuri kyseisen alueen yrityksissä. Kyselyllä on kaksi päätavoitetta: pyrkiä tunnistamaan ne metataidot, joita yrittäjät pitävät työntekijöillään tärkeinä, sekä ymmärtää niitä tiedollisia ja taidollisia asioita, mitä yritystoiminnan pyörittämisessä eniten tänä päivänä tarvitaan. Kyselyn avulla pyritään siis löytämään suuntaviivoja yrittäjyyskoulutuksen kehittämiseen. Yrittäjyyskoulutuksen kehittämisessä tehdään yhteistyötä Kankaanpään yrittäjäjyhdistyksen kanssa, jonka hallituksen jäsenet ovat esimerkiksi etukäteen kommentoineet kyselyn kysymyksiä. Heidän kommenttinsa jälkeen kysely lähetettiin satunnaisella otoksella noin 250 yrittäjälle.

Tutkimuksen tuloksena kehitetään Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen kaikkien koulutusalojen opiskelijoille soveltuva yrittäjyyspolku. Polku alkaa yrittäjyyskoulutuksella, joka on tarkoitettu kaikille tutkinto-opiskelijoille. Yrityksen perustamista harkitsevat opiskelijat voivat jatkaa yrittäjyyspolulla eteenpäin askel kerrallaan oman kiinnostuksen mukaan aina yrittäjän ammattitutkintoon saakka.

1.3 SATAEDU Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen esittely

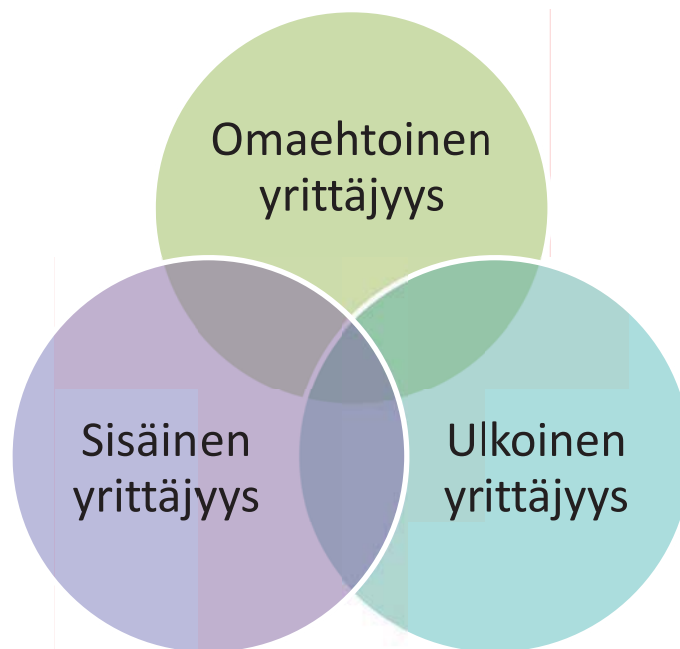
SATAEDU Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen Kankaanpään yksikkö on osa Satakunnan koulutuskuntayhtymää, joka aloitti toimintansa 1.1.2010 alkaen. Tällöin fuusioituvat Kokemäenjokilaakson koulutuskuntayhtymä ja Pohjois-Satakunnan koulutuskunta-yhtymä. Satakunnan koulutuskuntayhtymässä on 17 jäsenkuntaa, joita ovat Eura, Harjavalta, Honkajoki, Huittinen, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Kihniö, Kokemäki, Köyliö, Lavia, Merikarvia, Nakkila, Pomarkku, Siikainen, Säskylä ja Ulvila. SATAEDU:ssa on noin 2500 opiskelijaa ja henkilöstöön kuuluu noin 400 työntekijää. (SATAEDU 2010a.)

SATAEDU:n organisaatio rakentuu kolmesta osasta: Satakunnan ammattiopisto (5 yksikköä), Satakunnan aikuiskoulutuskeskus (2 yksikköä) ja kehitys- ja palvelutoimintayksikkö. Satakunnan aikuiskoulutuskeskus on ammatilliseen aikuis- ja täydennyskoulutukseen erikoistunut oppilaitos. Aikuiskoulutus voi tähdätä tutkintoon, jatkotutkintoon tai olla täydentävää koulutusta. SATAEDU Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen Kankaanpään yksikkö sijaitsee osoitteessa Asemakatu 7, 38700 Kankaanpää. (SATAEDU 2010a.)

2 Yrittäjyyskasvatus ja -koulutus

2.1 Yrittäjyyden määritelmä ja eri muodot

Tilastokeskuksen (2010b) määritelmän mukaan yrittäjä on henkilö, joka harjoittaa taloudellista toimintaa omaan laskuun ja omalla vastuulla. Tällainen mielikuva yrittäjyydestä on myös suurella osalla ihmisistä. (vrt. esim. Remes 2003, Kyrö 2006). Yrittäjyyden käsite on kuitenkin huomattavasti laajempi. Kyrön (1997, 204) mukaan on olemassa erimuotoista yrittäjyyttä. Kuviossa 1 on kuvattu nämä yrittäjyyden muodot, jotka ovat omaehtoinen yrittäjyys, sisäinen yrittäjyys ja ulkoinen yrittäjyys.

Kuvio 1. Yrittäjyyden eri muodot (Kyrö 1997, 204)

Omaehtoisella yrittäjyydellä tarkoitetaan elämäntapaa, jossa yksilö itse ottaa vastuun omasta elämästään ja suhtautuu esimerkiksi työntekoon yrittäjämäisesti. Omaehtoisen yrittäjän tavoin toimiva opiskelija ymmärtää opiskelevansa itseään varten. Hän haluaa kehittää osaamistaan ja ymmärtää sen merkityksen omille tulevaisuuden tavoitteilleen. (Kyrö 1997, 204.) Omaehtoisella yrittäjyydellä ei siis ole mitään tekemistä yrityksen perustamisen kanssa.

Sisäinen yrittäjyys tarkoittaa koko työyhteisön yrittäjämäistä toimintaa. Tämä edellyttää, että yrityksen johto mahdollistaa yrittäjämäisen toiminnan antamalla vapautta, mutta myös vastuuta työntekijöille. Käytännössä sisäinen yrittäjyys voisi ilmetä esimerkiksi kaupan alan yrityksessä niin, että johto antaa osastonvastaaville vapauden kehittää oman osastonsa lajitelmaa, valikoimaa ja esillepanoa oman näkemyksensä mukaan.

Ulkoinen yrittäjä tarvitsee kaikkia edellä kuvattuja ominaisuuksia, lisäksi siihen kuuluu varsinainen yrityksen perustaminen ja taloudellisen vastuun ottaminen. (Koiranen ja Ruohotie 2001, 103.) Tässä työssä yrittäjyyden määritelmä ei rajoitu pelkästään yritystoimintaan ammattina vaan yrittäjyydellä tarkoitetaan ihmisen tai yhteisön tapaa ajatella ja toimia sekä suhtautumista työhön. Tämä tarkoittaa sitä, että yrittäjyyden opiskelu ei siten olisi tarkoitettu vain sille pienelle ryhmälle opiskelijoita, jotka aikovat perustaa yrityksen, vaan jokaiselle. Koirasen ja Ruohotien (2001, 103) mukaan oppiminen yrittäjyyteen jatkuu lapsuudesta eläkevuosiin saakka.

Koiranen ja Ruohotie (2001, 102) ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että erittäin monet yrittäjyyskasvatuksen koulutusohjelmat lähtevät liikkeelle siitä, mitä toimintoja yrittäjän on syytä osata, jotta hän voi toimia yrittäjänä. He pitävät näkökulmaa liian kapeana ja oppittavan tiedon määrää sirpaleisena. Tällöin yrittämisen kokonaisvaltainen luonne unohtuu. Siksi olisikin tärkeämpää oppia yrittämisen metataitoja kuten esimerkiksi johtamista, vastuunottamista, ongelmanratkaisutaitoja ja aloitekykyä. Samasta asiasta kirjoittaa myös Remes (2003, 12, 160 - 163), joka toteaa että yrittäjyyskasvatusta on määritelty lähes yksinomaan liiketalouden teorioista käsin. Yrittäjyyskoulutus on perinteisesti ollut lähinnä tiedon siirtämistä opiskelijoille (vrt. Hägg 2007, 1). Näiden teorioiden tietokäsitys pohjautuu nimenomaan ulkoisen yrittäjyyden vaatimien tietojen ja taitojen oppimiseen, minkä Remes (2003, 163) määrittelee yrittäjyyskoulutukseksi. Yrittäjyyskasvatus sen sijaan on pitkäkestoista ja tavoitteena on yksilön ja oppimisyhteisön yritteliäs toiminta. Yrittäjyyskasvatus siis tähtää toimintatavan muutokseen, eikä niinkään tiedollisten ja taidollisten asioiden oppimiseen. Yrittäjyyskasvatuksen päämääränä on kehittää muun muassa kriittistä ajattelua, epävarmuuden sietokykyä ja ohjata toimintaa kokonaisvaltaisesti vastuunottamiseen sekä oma-aloitteisuuteen. (Remes 2010). Kiinnostava kysymys on, että millä tavalla

tällaista pitkäjänteistä yrittäjyyden metataitoihin valmentavaa koulutusta sitten tulisi toteuttaa.

2.2 Yrittäjämäinen pedagogiikka

Yrittäjämäisen pedagogiikan ontologinen perusta eli käsitys maailmasta ja ihmisestä on holistinen. Tämä tarkoittaa sitä, että ihminen on monimutkainen kokonaisuus, jonka elämään, tarpeisiin ja vaikeuksiin on aina olemassa monta näkökulmaa. Ihminen on ainutlaatuinen, tunteva ja tekevä kokonaisuus, joka toimii sosiaalisesti muiden ihmisten kanssa. Yrittäjämäisessä pedagogiikassa ihminen nähdään vapaana, riskinottokykyisenä, luovana ja vastuullisena toimijana. Ihminen muuttaa maailmaansa toiminnan myötä. (Kyrö 2010.) Edellinen kuvaus on yhteneväinen SATAEDUN ihmiskäsityksen kanssa. (ks. SATAEDU 2010b). Tämä on myös kehittämistyön tekijän henkilökohtainen käsitys. Ihminen siis kykenee itse vaikuttamaan oman todellisuutensa syntyyn. Tämän käsityksen perusteella opiskelijoilla on merkittävä rooli oppimistilanteen luomisessa ja sen kehittymisessä. Tässä lienee yksi syy sille, että oppimistapahtuma on erilainen eri ryhmien kesken vaikka sisältö ja oppimismenetelmät pääpiirteittäin olisivatkin samat.

Yrittäjämäisen pedagogiikan epistemologinen perusta eli käsitys tiedon synnystä kuvataan seuraavanlaisena. Tieto syntyy toiminnan kautta ja vuorovaikutuksessa ympäristön ja muiden ihmisten kanssa. Tieto on tästä syystä muuttuvaa. (Kyrö, 2010.) Kuten edellisessä luvussa todettiin, yrittäjäkoulutuksissa pitäisi keskittyä tiedollisten ja taidollisten asioiden oppimisen sijaan enemmän toimintatavan, kuten esimerkiksi tiedonhaun oppimiseen. Todettakoon tässä, että yrityksen perustamista harkitsevat, toki ovat kiinnostuneita myös tuon tiedon oppimisesta. Gibb on 1993 (ks. myös Gibb 1987) esittänyt seuraavan sivun taulukon 1 mukaisesti perinteisen ja yrittäjämäisen lähestymistavan erot oppimistavoissa (Paasio & Nurmi 2006, 41).

Taulukko 1. Perinteinen ja yrittäjämäinen lähestymistapa oppimiseen Gibb'n mukaan (Paasio & Nurmi 2006, 41).

<i>Didaktinen</i>	<i>Yrittäjämäinen</i>
Oppiminen opettajalta	Oppiminen toisilta
Passiivinen rooli kuuntelijana	Oppiminen tekemällä
Oppiminen kirjoitetusta tekstistä	Oppiminen henkilökohtaisesta keskustelusta ja väittelystä
Oppiminen opettajan tarjoamista asiantuntevista viitekehyksistä	Oppiminen löytämällä (ohjatusti)
Oppiminen opettajan antamasta palautteesta	Oppiminen monien ihmisten reaktioista
Oppiminen organisoidussa, aikataulutetussa ympäristössä	Oppiminen joustavassa, epämuodollisessa ympäristössä
Oppiminen ilman tavoitteisiin liittyviä paineita	Oppiminen tavoitteellisesti
Toisilta kopioimista vältetään	Oppiminen toisilta lainaamalla

Remes (2010) on todennut, että olemassa olevat pedagogiat eivät kannusta yrittäjyyteen vaan organisaatiossa toimimiseen. Hän pitää mielenkiintoisena sitä, että organisaatioihmistä kasvatettaessa rangaistaan esimerkiksi vääristä vastauksista, tehokkuudesta antamalla lisätehtäviä ja kielletään oma-aloitteinen verkostoituminen (ohjaaja valitsee ryhmät). Nämä ovat kuitenkin juuri niitä piirteitä, joita yritteliäs pedagogiikka arvostaa. (Remes 2010.) Remes (2010) on sitä mieltä, että jos opitaan siihen, että yksilöllä (minulla) on valta rakentaa maailmaa ja määritellä omaa tietoaan, niin osataan epävarmoissa tilanteissa toimia aktiivisesti passivoitumisen sijaan. Tällöin kannustetaan luovuuteen ja ohjien ottamiseen omiin käsiin. Remes (2010) arvelee tällä olevan pitkällä tähtäimellä vaikutusta myös työllistymiseen ja sitä kautta syrjäytymisen ehkäisyyn.

Kyrö (2010) kuvailee yrittäjämäistä pedagogiikkaa seuraavasti: ”Oppiminen on monimuotoinen prosessi, joka liittyy toimintaan. Oppimista tapahtuu kaikkialla, eikä sen muotoja voi määritellä ja ennustaa. Oppiminen muuttuu toiminnan ja tilanteen mukaan. Suurin osa oppimisesta on tiedostamatonta ja intuitiivista.” Yrittäjämäisessä

pedagogiikassa käsitys siitä kuinka toimitaan ja opetetaan, perustuu yksilön omaan päätökseen mitä ja miten oppia. Opiskelija siis päättää mihin tarttua ja miten jäsentää ja toimia. Tästä syystä kouluttaja on yksi ympärillä olevista ihmisistä ja auttaa opiskelijaa havainnoimaan ja luomaan mahdollisuuksia itselleen. (Kyrö 2010.)

Yrittäjämäinen oppiminen on toimintälähtöistä ja korostaa mahdollisuuksien luomista, havaitsemista ja hyödyntämistä. Tämä tarkoittaa, että opiskelijat asettavat tavoitteensa itsenäisesti ja etsivät keinot päästä tavoitteisiinsa. Heillä on vapaus, mutta myös velvollisuus päättää oppimisestaan. (Kyrö, Mylläri & Seikkula-Leino 2008, 279.) Yksi avainkysymyksistä yrittäjyydessä on riski ja epävarmuus tulevasta. Tästä syystä riskin ottaminen ja epävarmuuden sietäminen ovat yksi keskeisimpiä oppimisalueita yrittäjyyskasvatuksessa. (Kyrö 2006, 99 - 100.) Epävarmuuden sietämistä voidaan opiskella. Kyrö (2006, 106) on tutkimuksessaan todennut, että epävarmuuden oppimisessa on kolme vaihetta: hämäännys, toiminta eli tekemällä oppiminen ja lisääntynyt kyky epävarmuuden hallintaan. Mielenkiintoista tutkimuksessa oli se, että yhteistoiminnallinen oppiminen tuki epävarmuuden sietämisen oppimista parhaiten, paitsi niillä kolmella opiskelijalla, joilla oli suunnitelmissa perustaa oma yritys. Heillä oli niin selvät tavoitteet ja kova motivaatio, että he kykenivät toimintaan yksinkin. (Kyrö 2006, 106 - 111.) Tämän perusteella oppimismenetelmät tulisi siis valita sellaisiksi, että ne kehittävät epävarmuuden sietokykyä sopivasti, mutta eivät aiheuta liiallista stressiä, jolloin toimintakyky heikkenisi. Tämä asettaa melkoisen haasteen opettajalle.

Paajasen (2001, 138 - 141) mukaan yrittäjyyskasvattajalle/opettajalle on olemassa viisi kriteeriä:

1. yrittäjyyden ja yrittäjyyskasvatuksen ymmärrys
2. myönteinen suhtautuminen yrittämiseen ja yrittäjyyteen
3. yrittäjämäinen toiminta
4. nykyaikainen oppimiskäsitys
5. yrittäjyyteen kannustaminen, opiskelijan henkisen kasvun tukeminen ja yrittäjyyttä edistävien oppimismenetelmien käyttö

Selvää on, että yrittäjämäistä suhtautumista asioihin ei voi opettaa tai opiskelijoita siihen kannustaa, jos ei itse toimi yrittäjämäisesti. Paajanen (2001, 138 - 201) on hyvin

kiteyttänyt lähtökohdan yrittäjämäiselle pedagogiikalle. Opettajan suhtautuminen yrittäjyyteen ja yrittäjämäiseen toimintaan ohjaavien opetusmenetelmien käyttö on ratkaiseva tekijä yrittäjyyskasvatusprosessissa. SATAEDU Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen Kankaanpään yksikössä tätä on pyritty huomioimaan jo rekrytoinnissa, jossa arvostetaan yrittäjätustausta. Todettakoon kuitenkin, että yrittäjämäinen toiminta ei silti edellytä ulkoisena yrittäjänä toimimista tai edes aikaisempaa kokemusta siitä.

Sopivien opetusmenetelmien valinta edellyttää oppimisen tavoitteiden asettamista. Kyrö ja Ripatti (2006, 10) ovat vertailleet yrittäjyyskasvatuksen koulutussisältöjen, tavoitteiden ja oppimisen painopisteitä taulukossa 2.

Taulukko 2. Yrittäjyyskasvatuksen opetuksen sisällön, tavoitteiden ja painopisteiden vertailu (Kyrö & Ripatti 2006, 10).

<i>Opetuksen sisällön painopiste</i>	<i>Persoonallisuuden ja älykkyyden rakenteiden painopiste ja orientaatio</i>	<i>Yrittäjyyskasvatuksen tavoite</i>	<i>Oppimisen painopiste</i>
Tieto liiketoimintasuunnitelman laatimisesta ja pienyrityksen eri toiminnoista	Kognitiivinen orientaatio	Oppiminen yrittäjyydestä (about entrepreneurship)	Rationaalinen ajattelu ja päättely
Yrityksen perustaminen ja toimiminen omistajajohtajana	Kognitiivinen ja konatiivinen orientaatio	Oppiminen yrittäjyyttä varten (for entrepreneurship)	Tahto ja valmiudet perustaa yritys
Yrittäjämäinen käyttäytyminen	Affektiivinen ja konatiivinen orientaatio	Oppiminen yrittäjämäisesti (through entrepreneurship)	Valmiuksien kehittäminen omaehtoiseen tiedonhankintaan, uuden tiedon ja toiminnan luomiseen
Yrittäjämäisen kehittämisen/kehittymisen tukeminen	Kognitiivinen, konatiivinen ja affektiivinen orientaatio niin yksilötasolla kuin kollektiivisena organisaatiokulttuurin ilmentyminä	Oppiminen yrittäjämäisessä oppimisympäristössä	Valmiudet 1) nauttia vapaudesta ja epävarmuudesta ja niiden suomista mahdollisuuksista, 2) valmiuksien kehittyminen mahdollisuuksien havaitsemiseen ja luomiseen

Taulukossa 2 kuvattujen opetuksen sisältöjen painopisteistä kaksi jälkimmäistä eli yrittäjämäinen käyttäytyminen ja yrittäjämäisen kehittymisen tukeminen soveltuvat hyvin kaikille opiskelijoille eri koulutusaloilla. Nämä painopisteet ja tavoitteet asetetaan yrittäjyyspolun ensimmäiselle taipaleelle. Taulukossa ensimmäisenä mainitut painopisteet eli liiketoimintasuunnitelman laatiminen ja pienyrityksen toimintojen opiskelu sekä yrityksen perustaminen ja omistajajohtajana toimiminen tulevat eteen vasta siirryttäessä yrittäjyyspolulla eteenpäin.

Kyrön ja Ripatin (2006, 10) kanssa samantapaiseen päätelmään ovat päätyneet Paasio ja Nurmi (2006, 50). He ovat tutkimuksensa perusteella asettaneet yrittäjyysopinnoille kolme päätavoitetta: oppia ymmärtämään yrittäjyyttä, oppia yritteliästä toimintatapaa ja oppia yrittäjäksi. (Paasio & Nurmi 2006, 53.) Yrittäjyyden ymmärtämisellä edistetään muun muassa yrittäjyysmyönteisyyttä.

3 Yrittäjyyspolun kehittäminen

3.1 Yrittäjyyskoulutuksen nykytila

Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen Kankaanpään yksikössä järjestetään yrittäjyyskoulutusta jokaisella koulutusallalla. Yrittäjyyskoulutuksen pituus ja sisältö vaihtelevat tutkinnosta riippuen. Pääasiassa yrittäjyysopinnot ovat sisällöltään yrityksen perustamiseen liittyvän tiedon opiskelua.

Useissa yrittäjyyskoulutuksissa tehdään liiketoimintasuunnitelma, jonka ansiosta tulee käsiteltyä melko laajasti yrittäjyyden eri osa-alueita. Opiskelijoille, jotka aikovat valmistuttuaan perustaa yrityksen, hyötyä on ennen kaikkea siitä, että heillä on koulutuksen jälkeen käsissään kirjallinen liiketoimintasuunnitelma. Tämä helpottaa yrityksen perustamista, koska liiketoimintasuunnitelma tarvitaan esimerkiksi starttirahahakemuksen liitteeksi, lainaneuvotteluissa, tukihakemuksissa ja neuvotteluissa muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Tärkeintä on kuitenkin se, että liiketoimintasuunnitelman tekijän on pitänyt pohtia monipuolisesti yritystoimintaan liittyviä asioita. Liikeidea tulee lisäksi testattua ensimmäisen kerran, sillä palautetta siitä antavat ryhmän muut opiskelijat ja ryhmän ohjaaja. Haasteen asettaa se, että opiskelijoilla ei välttämättä ole ajatustakaan perustaa omaa yritystä tai asia ei ole vielä ajankohtainen. Tietopuolinen koulutus yritystoiminnasta ja yrityksen perustamisesta saattaa tulla liian varhaisessa vaiheessa, eikä opiskelija osaa vielä omaksua tai soveltaa asioita omaan tulevaan yritystoimintaansa.

SATAEDU Satakunnan aikuiskoulutuskeskus järjestää lisäksi yrittäjäkoulutusta yrityksen perustamista harkitseville henkilöille (ks. koulutuksen luentorunko liitteessä 2). Keväällä 2010 on järjestetty ja nyt syksyllä 2010 on parhaillaan käynnissä Osaavaksi yrittäjäksi -koulutus. Koulutus on suunniteltu perustietopaketti niille, jotka ovat aikeissa käynnistää yritystoiminnan. Keväällä 2011 aloittaa uusi ryhmä. Käytännön kautta on koettu hyväksi järjestää yrittäjäkoulutus kerran viikossa iltaisin, jolloin osallistuminen olisi helppoa mahdollisimman monelle. Koulutuksessa käsitellään paljon asioita ja silloin on hyvä olla aikaa asioiden sulattelua varten, ennen kuin siirrytään uuteen aiheeseen. Koulutus räätälöidään sillä tavalla ryhmän tarpeiden mukaan, että

osallistujien toimialoilla keskeisiä asioita käsitellään luennoilla. Esimerkiksi jos mukana on kotityöpalvelu-, atk- tai rakennusalan yrittäjyyttä suunnittelevia, perehdymme muiden aiheiden lisäksi kotitalousvähennykseen. Tai mikäli ryhmässä on kuluttajamyyntiyrittäjyyttä harkitsevia henkilöitä, luennoilla käydään läpi kuluttajansuojalakeja.

Jo yrittäjinä toimiville tai juuri yritystään perustaville järjestetään yrittäjän ammattitutkintoon valmistavaa koulutusta, jota toteutetaan yhdessä WinNovan kanssa. Osaava yrittäjä tekee tulosta -koulutuksessa on kymmenen lähiopetuspäivää. Jokaisen lähiopetuspäivän jälkeen tehdään etätehtävä, jota käydään läpi henkilökohtaisessa ohjaustapaamisessa. Etätehtävistä muodostuu yritykselle kattava liiketoimintasuunnitelma. Tässä koulutuksessa opiskelija voi henkilökohtaistamissuunnitelmansa mukaan syventyä erityisesti niihin asioihin, jotka ovat hänelle olennaisia. Monet panostavat erityisesti taloushallintoon ja laskentatoimeen, osa haluaa keskittyä markkinointiosaamisensa kehittämiseen. Osaava yrittäjä tekee tulosta -koulutuksella on omat kotisivut, jotka löytyvät osoitteesta www.osaavayrittaja.fi. Kotisivuilla on koulutuskalenteri myös muista yrittäjille suunnatuista koulutuksista.

Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen Kankaanpään yksikössä on lisäksi pilotoitu Pitko-hankkeen tuotoksena kehitetyt Taloushallinto takataskuun -luentosarjat. Taloushallinto takataskuun koulutukset ovat yhden illan asiantuntijaluentoja ajankohtaisista taloushallinnon asioista. Tähän mennessä on järjestetty luentoja mm. julkisista hankinnoista, verotuksen ajankohtaisasioista, tuloslaskelman ja taseen lukemisesta, tilinpäätöksen tulkinnasta, hinnoittelusta, yhdistysten taloushallinnosta. Tulossa on vuodenvaihteen tienoilla asunto-osakeyhtiölain muutokset, tuloslaskelma ja tase tutuksi sekä rakennusalan käännetty arvonalisäverovelvollisuus. Taloushallinto takataskuun luentosarjan piti alkuperäisen suunnitelman mukaan olla kokeiluluonteisesti neljän illan pituinen, mutta yrittäjien toiveesta luentoja on jatkettu ja aiotaan jatkaa tulevaisuudessakin ajankohtaisista aiheista.

Vuonna 2011 käynnistetään Markkinointi takataskuun -luentosarja, joka alkaa luennoilla sähköisestä markkinoinnista ja sosiaalisista medioista. Lisäksi tarkoituksena on käynnistää Johtaminen takataskuun -luentosarja. Luentoihin voi osallistua yksittäin tai sarjana. Luennoilla on selkeästi kolme kohderyhmää: yrittäjän ammattitutkintoon

valmistavassa koulutuksessa opiskelevat, muut yrittäjät ja luennon aiheesta muuten kiinnostuneet. Taloushallinto takataskuun koulutukset toimivat niin sanottuina lisäpalikoina yrittäjän ammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa opiskeleville. Varsinaisen lähipäivän lisäksi opiskelijan on mahdollista osallistua syventäville yhden illan luennoille, jossa keskitytään johonkin rajattuun aiheeseen. Tämä lisää yrittäjän ammattitutkintoon valmistavan koulutuksen tarjoamia mahdollisuuksia syventää osaamista juuri niillä osa-alueilla, joihin yrittäjä vahvistusta kaipaa.

3.2 Kyselyn taustatiedot, vastaukset ja niiden analysointi

Tutkimuksen empiirinen aineisto kerättiin kysymällä yrittäjien näkemystä yrittäjyydestä ja myös siitä, mitä he työntekijöiltään odottavat. Kysely tehtiin avoimeksi, jotta vastaukset olisivat mahdollisimman vähän johdattelevia. Sanalliset vastaukset asettavat haasteen tulosten analysointiin, mutta siitä huolimatta tärkeämpänä kehittämishankkeen kannalta pidettiin mahdollisuutta vastata vapaasti.

Kysely lähetettiin sattumanvaraisesti noin 250 yrittäjälle ja siihen määräaikaan mennessä vastasi 36 yrittäjää. Vastausprosentti on 14%. Kyselyyn oli viikko aikaa vastata. Loppuviikosta lähetettiin muistutusviesti, jossa kiitettiin kyselyyn jo vastanneita ja pyydettiin muita vastaamaan viikonlopun aikana. Omistajayrittäjillä on yleensä aina kova kiire, eikä aikaa mihinkään ylimääräiseen tahdo jäädä. Oletan, että tästä syystä vastausprosentti ei ole kovin suuri. Otos on kuitenkin riittävä suuntaviivojen saamiseksi. Kyselystä saadut vastaukset ovat hyvin samansuuntaisia kehittämistyön tekijän säännöllisten yrittäjien kanssa käymien keskustelujen ja havainnointien kanssa.

Kyselyn kysymykset asetettiin siten, että yrittäjyyspolun eri taipaleiden rakennusaineeksi saataisiin käytännön tietoa. Ensimmäiset kolme kysymystä (ks. liite 1) ovat taustatietoa otoksen pätevyuden arvioimiseksi. Kysymyksellä 4. oli tarkoitus selvittää, millaisia metataitoja tai ominaisuuksia yrittäjät itse pitävät tärkeinä. Vastaukset 5. kysymykseen auttavat sen sijaan kohdentamaan alkavien yrittäjien koulutuksen sisältöä tarpeelliseen suuntaan. Kysymyksillä 6. ja 7. on kartoitettu yrityksen perustamisen motivaatiota ja sen säilymistä vuosien varrella. Kysymysten 8. ja 9. avulla pyrittiin saamaan tietoa siitä osaamisesta, mitä tämän päivän työnantajat

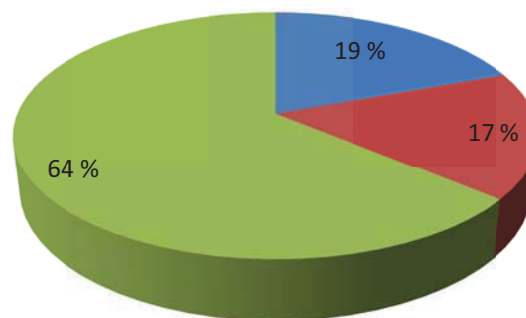
työntekijöiltään toivovat. Tämän tiedon avulla voidaan suunnitella kaikille opiskelijoille tarkoitettuja yrittäjyyskasvatuksen opintoja. Viimeisessä kohdassa haluttiin jättää yrittäjille vapaa tila kommentoida yrittäjyydestä kaikkea, mitä ei vielä tullut mainittua. Seuraavassa käydään kysely kysymys kysymykseltä läpi ja jokaisen kysymyksen ja siihen tulleiden vastausten jälkeen on niiden analysointi.

1. Kuinka kauan olet toiminut yrittäjänä?

Seuraavana kuviossa 2 on kuvattu kyselyyn vastanneiden yrittäjien kokemusta yrittäjyydestä. Vastanneista kaksi kolmasosaa on toiminut yrittäjänä yli kymmenen vuotta. Noin viidesosa on ollut yrittäjänä alla viisi vuotta ja loput vastaajista ovat olleet yrittäjinä viidestä kymmeneen vuotta. Kyselyyn vastanneilla on siten pääsääntöisesti takana pitkä ura yrittäjänä. Otoksen pätevyyttä lisää, että otoksessa on mukana myös tuoreempia yrittäjiä.

Toiminut yrittäjänä

■ alle 5v. ■ 5-10 v. ■ yli 10v.

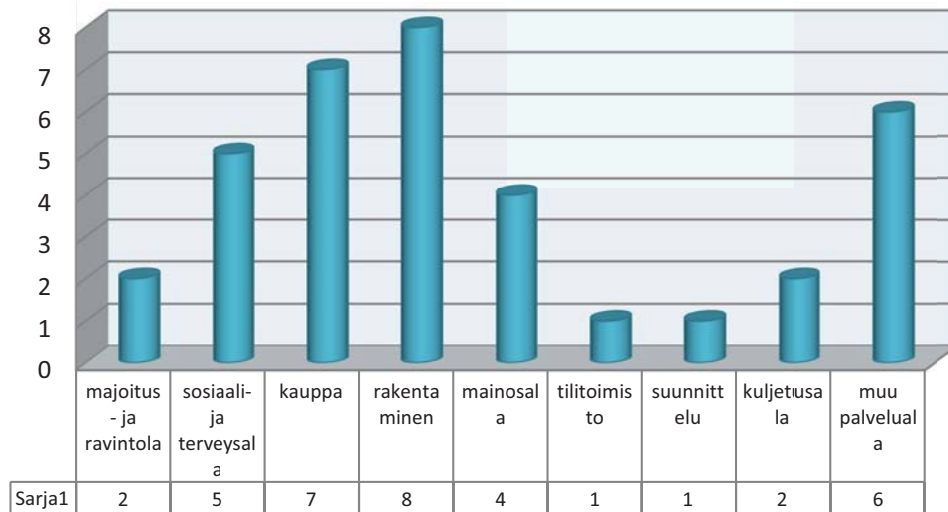
Kuvio 2. Vastaajien yrittäjyyskokemus vuosina

2. Millä toimialalla yrityksesi toimii?

Kuten seuraavan sivun kuvioista 3 voi nähdä, kyselyyn vastanneet ovat nimenomaan palvelualueiden ja rakennusalan yrittäjiä. Palvelualan osuus on kasvanut jatkuvasti Suomessa ja se kattaa jo 70 % työllisyydestä ja bruttokansantuotteesta (Martikainen 2008, 3). Tämän perusteella otos ei täysin vastaa suomalaisten yritysten

toimialaprofiilia, mutta suuntaus on oikea ja palvelualoilta on useiden eri toimialojen näkemys edustettuna.

Elinkeinoelämän menestymisen ja kilpailukyvyn kannalta keskeiset uudet liiketoiminnot ovat tulevaisuudessa entistä useammin palvelualalla. Myös teollisuusyritysten liikevaihdosta yhä suurempi määrä tulee palveluista. Elinkeinoelämän keskusliitto ehdottaa yhdeksi toimenpiteeksi palvelualojen kehittämiseen teknologisen osaamisen lisäksi esimerkiksi kaupallistamisen ja asiakaspalvelutaitojen lisäämistä. (Martikainen 2008, 3 - 5.)

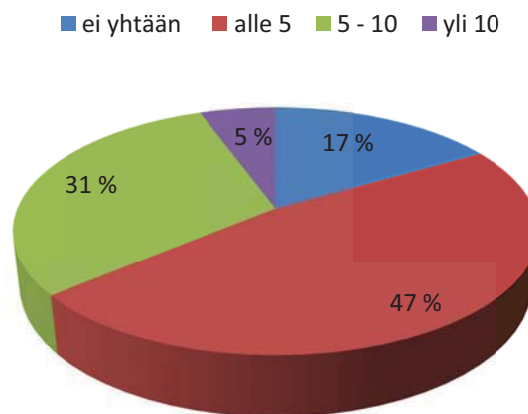
Kuvio 3. Vastaajien yritysten toimialat

3. Onko yrityksessäsi itsesi lisäksi työntekijöitä? Kuinka monta?

EU:n komission suosituksen mukaan pk-sektorin yritykset luokitellaan henkilöstön perusteella seuraavasti. Pieniä ja keskisuuria yrityksiä ovat alle 250 henkilöä työllistävät yritykset. Pienyrityksissä on alle 50 työntekijää ja mikroyrityksissä alle 10 työntekijää. Kokoluokitukseen vaikuttaa henkilöstön määrän lisäksi liikevaihdon määrä ja taseen loppusumma. Eli jos yrityksen henkilöstömäärä on esimerkiksi alle 50, mutta liikevaihto on yli suosituksessa määritetyn määrän, niin yritys luokitellaan keskisuureksi. (Suositus 2003/361/EY 2003.)

Kyselyyn vastanneista 95% edustaa henkilöstömäärän perusteella mikroyrityksiä ja loput 5%:ia pienyrityksiä (ks. kuvio 4). Tilastokeskuksen yritysrekisterin 2008 mukaan (uusi julkistus saatavilla 26.11.2010) Suomen yrityksistä 93,3 % on mikroyrityksiä, 5,5% pienyrityksiä, 0,9% keskisuuria ja 0,3% suuryrityksiä. (Tilastokeskus 2010a.) Tästä syystä voidaan todeta, että kyselyn otos edustaa hyvin suomalaisia yrityksiä.

Työntekijöitä

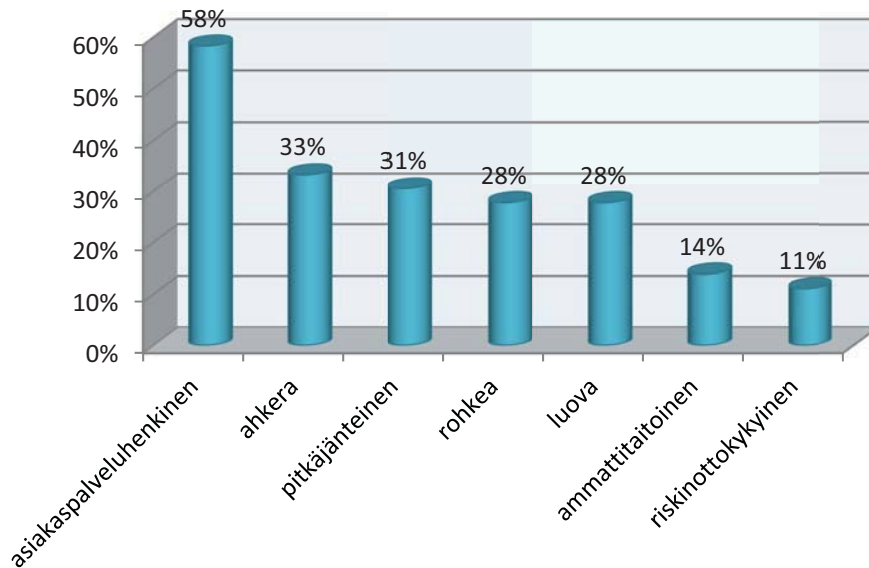
Kuvio 4. Työntekijöitä yrittäjän itsensä lisäksi

4. Mitä ominaisuuksia yrittäjällä tulisi mielestäsi olla? (5 tärkeintä)

Ylivoimaisesti tärkeimpänä ominaisuutena yrittäjällä pidettiin asiakaspalveluhenkisyttä. Vastaajien mielestä yrittäjän tulee olla sosiaalinen, kaikkien kanssa toimeen tuleva ja verkostoitunut. Ennen kaikkea asiakkaiden tarpeet tulee ottaa huomioon. Toiseksi eniten vastauksissa mainittiin ahkeruus ja työtä pelkäämättömyys. Yrittäjän pitää osata tarttua toimeen ja työskennellä tarpeen vaatiessa kelloon katsomatta. Tärkeänä pidettiin myös pitkäjänteisyyttä ja periksi antamattomuutta. Heti ensimmäisen vastoinkäymisen kohdalla ei pidä luovuttaa, vaan jatkaa sinnikkäästi eteenpäin.

Vastauksissa painotettiin yhtä paljon rohkeuden sekä luovuuden tärkeyttä. Yrittäjän pitää uskoa itseensä ja paikalleen ei saa jäädä junnaamaan. Yrittäjät korostivat luovuutta esimerkiksi seuraavasti: ”imee uusia ideoita, ei tyrmää heti”, ”ideointikyky, pitää pysyä ajan hermolla”, ”innovatiivinen, idearikas”. Toimintaympäristö muuttuu ja

yrityksen pitää kyetä vastaamaan asiakkaiden uudenlaisiin tarpeisiin. Vastauksissa korostuu jatkuvan, elinikäisen uudistumisen ja oppimisen tarve. Oman ammattitaidon pitää olla kohdallaan ja yrittäjällä tulee olla riskinottokykyä sekä kykyä sietää epävarmuutta. Kuviossa 5 on kuvattu useimmin vastauksissa mainitut yrittäjältä edellytettävät ominaisuudet.

Kuvio 5. Yrittäjien tärkeimpiä ominaisuuksia yrittäjien näkökulmasta

Kyselyyn vastanneiden mielestä yrittäjälle tarpeellisia piirteitä ovat lisäksi luotettavuus, työntekijöiden hyvinvoinnista huolehtiminen, ajankäytönhallinta, elämänhallinta, motivaatio yrittämiseen, päätöksentekokyky, yhteistyökyky, vastuun ottaminen, delegointitaidot, kaupalliset taidot, kuten hinnoittelu ja markkinointi, kokonaisuusien hallitseminen, joustavuus, tiedonhaluisuus, itsestään huolehtiminen, viestintätaidot ja johtamistaidot.

Asiakaspalvelutaitojen tärkeys ei liene yllättävä vastaus palvelualojen yrittäjiltä. Yksi tärkeimmistä keinoista erottautua kilpailijasta on asiakaspalvelu, eikä sitä ole helppo muiden kopioida. Riskinottokyvyn olisi voinut kuvitella olevan listalla korkeammalla, mutta vastaajat ovat saattaneet rohkeudella tarkoittaa myös kykyä ottaa riskejä ja mennä ns. tulta päin. Olisin myös olettanut, että oma-aloitteisuus näkyisi listalla useammassakin vastauksessa. Tosin voi olla, että sitä pidetään niin itsestäänselvytenä, ettei sitä ole tullut mainittua.

5. Millaisia asioita olisit halunnut osata ennen yrittäjäksi ryhtymistä eli mitä asioita on pitänyt oppia kantapään kautta?

Vastaajista 70 % oli sitä mieltä, että laskentatoimen osaamista olisi ollut hyvä olla enemmän ennen yrityksen perustamista. Tämä on mielenkiintoista, koska laskentatoimi on perinteisesti ajateltu tilitoimiston heiniksi. Olen myös monen yrityksen perustamista suunnittelevan suusta kuullut toteamuksen, että tilitoimisto saa hoitaa nämä laskemiset. Tilitoimistolta voi pyytää kyllä neuvoja, mutta jos ei itse ymmärrä yrityksen taloutta, ei myöskään osaa käyttää neuvoja hyödykseen. Lisäksi lakisääteisten velvoitteiden, kuten kirjanpidon ja verotuksen, oikeellisuudesta vastuu on aina yrittäjällä, oli sitten käyttänyt tilitoimistoa tai ei.

Laskentatoimeen sisältyy kolme eri osa-aluetta: ulkoinen laskentatoimi, sisäinen laskentatoimi ja rahoitus. Ulkoinen laskenta tarkoittaa kirjanpitoa, palkanlaskentaa ja verotusta, jotka ovat tiukkaan lailla säädeltyjä. Sisäinen laskenta sen sijaan hyödyntää ulkoisen laskennan informaatiota ja sen tarkoitus on toimia yrityksen johdon päätöksenteon tukena. Tällaisia laskelmia ovat esimerkiksi tulosenusteet, investointilaskenta, kustannuslaskenta ja hinnoittelulaskelmat. Sisäistä laskentaa eivät lait säätele. (ks. esimerkiksi Neilimo & Uusi-Rauva 2009.) Vastaajat mainitsivat, että olisivat halunneet osata enemmän kirjanpitoa, verotusta, verosuunnittelua, palkanlaskentaa sekä kustannuslaskentaa ja hinnoittelua. Eli sekä sisäistä, että ulkoista laskentaa. Yleisesti suositellaan kirjanpidon antamista tilitoimiston hoidettavaksi. Ideana on, että kukin tehköön sitä mitä parhaiten osaa. Vastauksista voidaan päätellä, että yrittäjät itse pitävät tärkeänä laskentatoimen ymmärrystä, jotta laskentatietoa osaisi päätöksenteon tukena käyttää. Tätä ei moni yrityksen perustamisvaiheessa osaa ajatella.

Joskus vähemmän on enemmän. Tarkoituksen mukaista ei ole se, että aloittavan yrittäjän niskaan kaadetaan kaikki mahdollinen tieto yritystoiminnasta. Suuresta informaation määrästä voi olla myös vaikea poimia se oman liikeidean kannalta olennainen tieto.

”Virheitä on tullut tehtyä, mutta toisaalta tieto luo tuskaa, jos kaiken olisin tiennyt, niin yrittäjän tie olisi ehkä jäänyt aloittamatta. Hyvää taloushallintoa ei voi korostaa liikaa, eikä markkinoinnin merkitystä.”

Koulutuksen sisällön suunnittelussa haastavaa on määritellä, mikä on riittävä määrä tietoa. Liika informaatiotulva ei ole hyvästä, mutta liian vähän tietoa voi antaa turhan pintapuolisen kuvan asioista. Tämä on mitä suurimmassa määrin riippuvaista siitä, millainen on opiskelijoiden aikaisempi tausta ja ovatko he juuri perustamassa yritystä vai vasta harkitsevat yrittäjyyttä. Paras keino tämän ongelman ratkaisemiseksi lienee, se että opiskelijat otetaan mukaan sisällön suunnitteluun. Tämä on osa yrittäjämäistä pedagogiikkaa, jossa opiskelijat ovat osa oppimista eikä heille ei sanella ylhäältä päin asioita. Entisen sisällön sijaan, opiskelijoille voitaisiinkin antaa ehdotus sisällöstä, joka voidaan ryhmän kanssa yhdessä muokata sopivaksi.

Markkinoinnista vastaajat olisivat halunneet osata ennen yrityksen perustamista erityisesti sähköistä markkinointia, verkostoitumisen taitoja sekä tunnistaa ja tuntee sidosryhmiä. Verkostojen luomisen voi aloittaa jo opiskeluvaiheessa ohjatusti. Yritysvierailuista ja oman ryhmän opiskelijoista on helppo aloittaa. Yleisesti ottaen yrittäjät korostivat toimintaympäristön tuntemista ja sen muutoksen seuraamista.

”Politiikkaakin olisi hyvä tuntea, ei silti osallistua missään nimessä, siitä saa helposti leiman. Muutenkin yrityksen johtaminen pitäisi olla hallinnassa.”

Muissa vastauksissa tuli esiin lisäksi seuraavia asioita: sopimusoikeus ja työlainsäädäntö, pakolliset viranomaisilmoitukset, harmaan talouden ansat, asiakkaan tarkistus, tietotekniikka, kielitaito, ostotoiminta (toimitusehdot, toimitustapalausekkeit), asiantuntijapalveluiden käyttö ja tilitoimiston valinta (neuvoisivat enemmän).

Monet vastaajista olivat sitä mieltä, että olisi tarpeellista heti alusta asti olla stressaamatta liikaa. Asioiden tärkeysjärjestykseen laittaminen ja oman ajankäytön hallintaosaamista myös kaivattiin. Tämä varmasti johtuu alkuvaiheen huumasta, jolloin tulee helposti tehtyä liikaa työtä, koska kukaan ei ole asettamassa rajoja. Ja vaikka osaisikin asettaa rajat, alussa voi olla pakko takoa kun rauta on kuumaa. Sitten kun yritystoiminta on kunnolla käynnistynyt, voi olla tai pitäisi olla mahdollisuus rauhoittaa työtahti normaaliksi. Yrittäjän jaksamisesta ei siten turhaan puhuta, mutta puhuminen ei vielä takaa muutosta toiminnassa.

”uskoa vanhempia yrittäjiä, älä hosu, aloita rauhallisesti, työt ei tekemällä loppu.”, ”stressaamattomuus”, ”ajankäytön hallinta”, ”asioiden priorisointi”, ”Ei -sanan käyttö”, ”Joskus on osattava sanoa ei eli työt on valittava omien resurssien mukaan.”

Suunnitelmallisuutta siis kaivattaisiin lisää. Vastauksista näkyi tarve paitsi oman ajankäytön suunnitteluun myös talouden suunnitteluun. Esimerkiksi markkinointisuunnitelma budjetteineen (= euromääräinen suunnitelma) ohjaa toimintaa oman liikeyrityksen mukaiseksi. Suunnitelman ei tarvitse olla kiveen kirjoitettu, vaan se voi elää tilanteen mukaan, mutta se estää toimimasta hetken mielihoitoa, jolloin rahaa voi olla liiankin helppo jakaa sinne tänne.

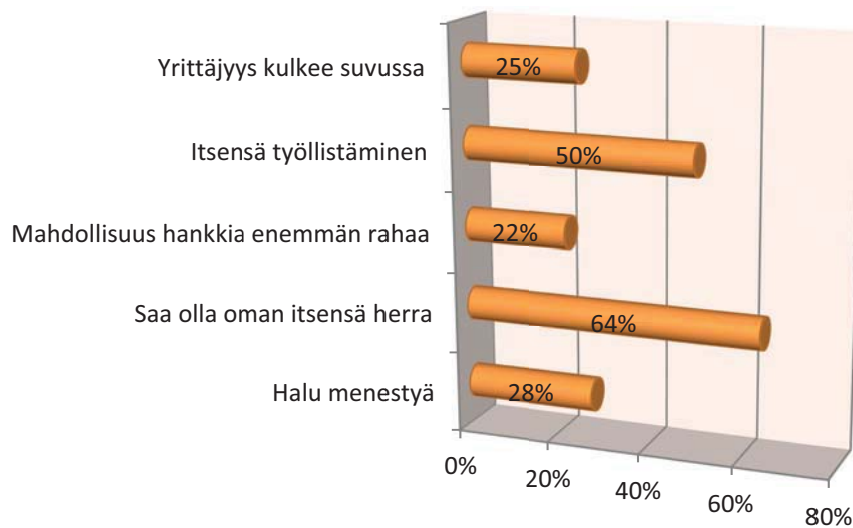
”Kaupataan liikaa internetiin ilmoitustani. Nyt vasta ymmärrän ettei tarte kaikille antaa tietojani.”

Kysymyksen tavoitteena oli saada vinkkejä alkavien yrittäjien peruskoulutukseen ja tavoite saavutettiin. Vastauksista voidaan poimia suoraan ehdotuksia koulutuksen sisältöön.

6. Miksi ryhdyit yrittäjäksi?

Kysymykseen oli annettu eri vastausvaihtoehtoja ja lisäksi mahdollisuus kertoa vapaasti oma motiivi yrittäjäksi ryhtymiselle. Vastausvaihtoehtoja sai valita niin monta kuin halusi. Kaikkein tärkeimpänä syynä yrittäjät pitivät sitä, että saa itse olla oma pomonsa. Kukaan muu ei sano, miten asiat pitää tehdä. Yrittäjien kanssa keskustellessani olen usein kuullut yrittäjän toteavan, että en varmaan sopeutuisi enää jonkun toisen määräysvallan alle. Samaan hengenvetoon voidaan todeta, että samoissa keskusteluissa on monesti käynyt ilmi, että yrittäjätausta on etu uutta työntekijää valittaessa.

Kuviosta 6 voidaan nähdä, että seuraavaksi yleisin syy yrittäjäksi ryhtymiseen oli itsensä työllistäminen. Suvun perintönä kipinän yrittäjyyteen oli saanut neljäsosa vastaajista. Suurin piirtein saman määrän vastauksia keräsivät halu menestyä ja mahdollisuus hankkia enemmän rahaa.

Kuvio 6. Yrittäjäksi ryhtymisen syitä

Muutamit vastaajista käyttivät myös vapaata sanaa ja kertoivat motivoituneensa seuraavista asioista: *”työnarkomania, ikuinen haave, yrittäjyys on parempi vaihtoehto kuin olla toisella töissä..?, hullunrohkea ja tietämätön, unelma, saa tehdä juuri sitä mistä tykkää ja suunnitella päivät niin kuin haluaa, asuinpaikkakunnan muutos, markkinatilanne, kouluttautuminen eteenpäin”*

Vastauksista oman itsensä herruus on yrittäjämäisesti käyttäytyvälle henkilölle mielestäni hyvin luonnollinen. Työnantajienkin olisi johtamisessaan hyvä huomioida tämä seikka. Jos halutaan työntekijältä yrittäjämäistä asennetta, pitää hänelle myös pystyä antamaan vapautta toimia mahdollisimman itsenäisesti niin sanotusti oman itsensä herrana. Vastauksista voidaan nähdä selitys sille, miksi yksilö motivoituu toimimaan yrittäjämäisesti, oli sitten ulkoinen tai sisäinen yrittäjä.

Olen monta kertaa kysynyt eri opiskelijaryhmiltä, ovatko he työskennelleet työyhteisössä, jossa on annettu vapaus ja vastuu toimia sisäisenä yrittäjänä. Kun osa opiskelijoista on viitannut, olen esittänyt heille seuraavan jatkokysymyksen: Oletko sitten työskennellyt työyhteisössä, jossa ei omaa luovuutta ole voinut käyttää, vaan johto on antanut työtehtävät. Tämän jälkeen olen pyytänyt niitä, jotka vastasivat molempiin kysymyksiin kyllä, miettimään kummassa työpaikassa viihdyit parhaiten. Poikkeuksetta opiskelijoiden vastaus on ollut: *”Siinä, jossa annettiin vastuuta ja vapaus toimia yrittäjämäisesti.”*

7. Millä perusteella suosittelisit yrittäjyyttä lapsillesi?

Vastaajista 22 % ei suosittelisi yrittäjyyttä lapsilleen. Osa heistä oli sitä mieltä, että yrittäjyyttä ei voi suositella vaan pitää olla oma tahto ja vapaus tehdä oma valinta yrittäjäksi ryhtymisestä. Suurin osa kuitenkin suosittelisi yrittäjyyttä seuraavilla perusteilla:

- *”Jos on huippuosaamista ja halua heittäytyä mukaan kovan työn periaatteella, niin suosittelen, mutta ensin pitää hankkia työkokemusta ja benchata kaikki mahdolliset kilpailijat - opi muilta ja tee paremmin!”*
- *”Valinnan vapaus - voi toteuttaa itseään - voi olla ylpeä yrittäjyydestä - mahdollisuus menestyä - mahdollisuus kehittää itseään - yrittäjyyden jatkuminen suvussa - mahdollisuus rakentaa tyhjästä jotain pysyvää ja jonka arvo voi nousta, sen voi myydä tai antaa perinnöksi omille lapsille.”*
- *”Riippuu lapsen luonteesta ja ominaisuuksista.”*
- *”Itsenäisyys - mahdollisuus näyttää, mihin omat rahkeet riittävät – toisille.”*
- *”Yrittäjälle kasvaa vuosien myötä laaja tietämys eri osa-aloilta, sitä ei palkkatyöläisenä saavuta.”*
- *”Mahdollisuus työllistää itsensä, vapaus toimia parhaaksi katsomallaan tavalla, kovalla työllä mahdollisuus myös edetä ja menestyä.”*
- *”Olet vastuussa vain itsellesi.”*
- *”Jos on idea ja uskoo siihen niin kannattaa yrittää!”*
- *”Joustavat työajat, saa tehdä sitä mistä pitää.”*
- *”Oman työn kehittäminen, jos työ ottaa niin se myös antaa paljon. Oman työn voi suunnitella kuten itse haluaa...”*
- *”Saa/voi tehdä työtä työajoista välittämättä.”*
- *”Yrittäjyys on paljon mielenkiintoisempaa kuin palkkalistoilla olo. Riskillisempää mutta palkitsevampaa jos onnistuu ja menestyy. Saa käyttää omaa luovuuttaan.”*
- *”Saat olla oman itsesi herra, siinä on eräänlainen vapaus valita työnsä ja asiakkaansa, ei tarvitse selitellä muille kuin asiakkaille mitä tekee.”*
- *”Itsenäisyys, edellyttää kuitenkin paljon työtä - mahdollisuuksia on paljon - alasta riippuen.”*
- *”Vapaus päättää omista asioistaan (rajallisesti). Suosittelen kuitenkin, että hankittaisiin myös ulkopuolista työkokemusta ennen yrittäjäksi ryhtymistä. Oman työnsä voi suunnitella itselleen mieleiseksi.”*

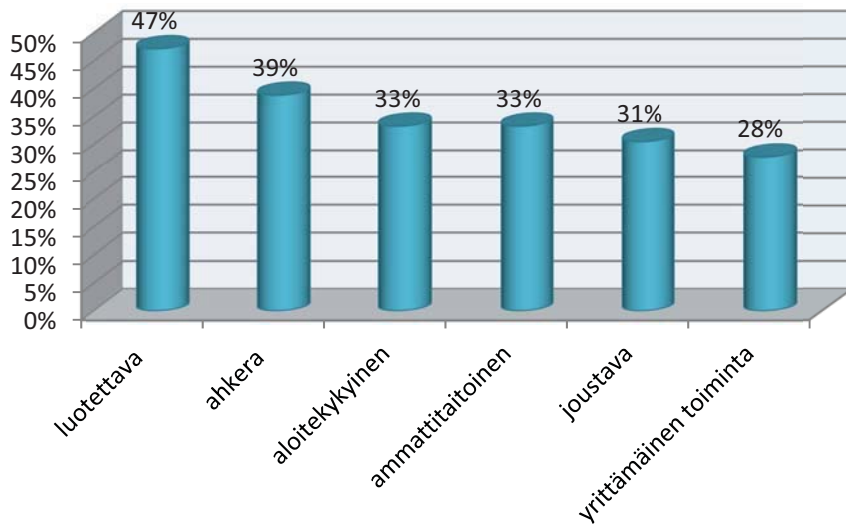
8. Millaisia piirteitä on yrityksesi parhailla työntekijöillä? Jos olet yksinyrittäjä, millaisia piirteitä arvostaisit rekrytoidessasi työntekijää?

Vastausten hajonta tähän kysymykseen oli suurta. Luokittelin vastauksia yhdistellen samaa asiaa tarkoittavia sanoja yhteen siten, että esimerkiksi vastauksissa esiintyneet sanat lojaalisuus, luotettavuus ja vastuuntuntoisuus (= voi luottaa, että hoitaa työt) ovat huomioitu kuvion 7 luotettava -pylvään luvussa. Ehdottomasti tärkeimmäksi työntekijän piirteeksi koettiin luotettavuus. Seuraavaksi tärkeimpänä pidettiin ahkeruutta.

”Ottaa vastuuta annetuista tehtävistä. Ehdottoman luotettava. Yhteen hiileenpuhaltava.”, ”luotettavuus, korkea työmoraali”, ”noudattaa työaikoja”

Mielenkiintoista on, että aiemmin kysyttäessä yrittäjälle tärkeitä ominaisuuksia ahkeruus nousi sielläkin toiseksi eniten mainituksi piirteeksi. Yrittäjän tärkeimpänä ominaisuutena pidettiin asiakaspalvelutaitoja, kun työntekijän tärkein ominaisuus kyselyn vastausten perusteella on luotettavuus. Tämä johtunee siitä, että työnantajat pohtivat työntekijöiden parhaita piirteitä nimenomaan itseensä eli työntekijään nähden. Työntekijältä toivotaan myös aloitekykyä, monipuolista ammattitaitoa ja joustavuutta. Osa vastaajista korosti arvostavansa hyvin koulutettuja työntekijöitä, sekä heidän kiinnostustaan kehittää itseään jatkuvasti. Edellisten lisäksi työnantajat arvostavat sitä, että työntekijä osaa toimia yrittäjämäisesti.

”kyky tiedostaa rahan vaihtomekanismi ja yrityksen taloutta - miten raha tulee, miten menee”, ”tekee työtään niin kuin se olisi oma bisnes”, ”ymmärrys liiketoiminnasta”, ”omilla aivoilla saa ja pitää ajatella”

Kuvio 7. Parhaat työntekijät

Vastausten mukaan parhaat työntekijät viihtyvät työssään ja kantavat huolta asiakkaan hyvinvoinnista, ovat joustavia ja yhteistyökykyisiä. Heillä on kokonaisvaltainen katsantokanta asiakkaiden hyvinvointiin. Parhaat työntekijät välittävät asiakkaista aidosti ja laittavat asiakkaiden toiveiden täyttämisen etusijalle. Tällaisista työntekijöistä asiakkaat antavat positiivista palautetta.

9. Millainen olisi täydellinen työntekijä?

Muutama vastaajista pyysi vertaamaan edellisen kysymyksen vastaukseen. Vain yksi heistä oli yrittäjä, jolla on työntekijöitä. Hän oli siis sitä mieltä, että hänen parhaat työntekijänsä ovat täydellisiä. Kyseessä oli terveydenhoitoalan yritys. Muut työnantajayrittäjät lisäsivät vielä edellisen vastauksen lisäksi ominaisuuksia tai osaamista, joita ideaalityöntekijällä voisi olla. Kysymyksen tarkoituksena oli pyrkiä tunnistamaan työelämän odotuksia työntekijöiltä ja hahmottaa se osaaminen ja metataidot, joita pidetään olennaisena. Yrityksissä (pääasiassa kaupan sekä majoitus- ja ravintola-alan yrityksissä) kiertäessäni olen lähes poikkeuksetta kuullut työnantajayrittäjiltä kommentin, että me kyllä opetamme työtehtävät, kunhan asenne työntekoon on kohdallaan. Kyselyn ja havaintojen perusteella työnantajat hakevat työntekijäksi ”hyvää tyyppiä”, jolle ominaista ovat muun muassa seuraavat asiat.

- Hyvä tyyppi on yrittäjähenkkinen, tarttuu toimeen ja tekee kuin omaansa.
”Yritystä ajatteleva”, ”Sellainen joka tekisi työt paremmin kuin itse yrittäjä ja johon voisi luottaa.”, ” joka tekisi työnsä niin kuin olisi itse yrittäjä”, ”henkilö, jonka hoitoon firman voi jättää esim. loman ajaksi, eikä tarvitsisi miettiä, mikä katastrofi siellä odottaa lomalta palatessa - henkilö, joka ajattelee firman parasta”, ”kuin yrittäjä”, ”Ajattelee yrittäjänkin parasta!!!”, ”Osaa käyttää ns. loppoajan yrityksen toimintaan liittyviin töihin ja kysyy niitä tarvittaessa”.
- Hyvä tyyppi on miellyttävä ja hyväntuulinen
”Hän olisi miellyttävä ja huumorintajuinen persoona ja jonka seurassa viihtyisi pidempäänkin, ”lojaali, sitoutunut, ahkera, iloinen”, ”Ikään kuin aurinko, pitkä pinna”, ”Tulee aina ajoissa työmaalle, hymyilee pääsääntöisesti”, tulee toimeen kaikkien työyhteisön jäsenten kanssa, eikä valikoi töitensä.”, ”sitoutunut työhönsä”, ”kielitaitoinen”, ”käytös- ja tapaketin hallitseva”,....vähän niin kuin ”hyvä ystävä”, ”Tulee hyvin toimeen asiakkaiden ja omaisten sekä muiden sidosryhmien kanssa. Joskus kun tarvetta - joustaa työajoissa.”
- Hyvään tyyppiin voi luottaa
”Luotettava, tehokas, ammattitaitoinen, oma-aloitteinen”, ”tekee annetut työt luotettavasti”, ”Työntekijä ymmärtäisi tuottavuuden ja ajankäytön suhteen.”, ”joka sanoisi rehellisesti mielipiteensä kaikista asioista (myös epäkohdista).”

10. Muuta kommentoitavaa/huomioita yrittäjyydestä?

Yrittäjillä oli viimeisessä kysymyksessä vapaata tilaa kirjoittaa omia mietteitään yrittäjyydestä ja suurin osa tämän mahdollisuuden käyttikin. Keräsin näistä huomioista Kokoneiden yrittäjien kommentit -koosteen. Tarkoituksena on käyttää materiaalia ajatusten ja keskustelun herättäjänä aloittavien yrittäjien koulutuksessa. (ks. liite 3.)

3.3 Yrittäjyyspolku

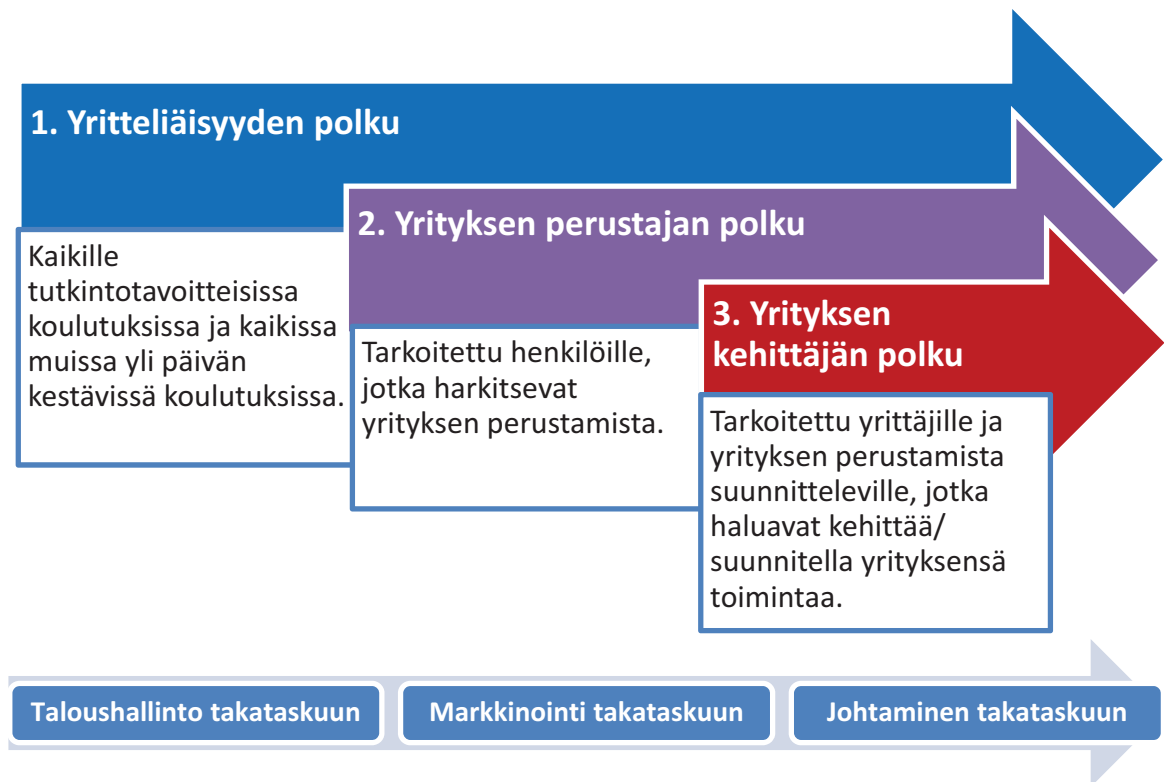
Työn edetessä yrittäjyyspolku ja sen varrella olevien yrittäjyysopintojen sisältöjen kehittäminen on hahmottunut pala palalta. Yrittäjiltä saadut vastaukset kyselyyn toivat varmuuden siihen, mitkä ovat niitä kaikkein olennaisimpia asioita

yrittäjyyskoulutuksessa. Kysely ei toki ole ainoa keino tehdä yhteistyötä yrittäjien kanssa. Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen Kankaanpään yksikön kouluttajat ovat erittäin aktiivisesti (moni päivittäin tai vähintään viikoittain) keskusteluyhteydessä työelämän edustajien kanssa. Lisäksi monella kouluttajista on itsellään yrittäjätausta.

Yrittäjyyspolun ja yrittäjyysopintojen tarkoituksena ei ole tehdä kaikista yrittäjiä. Se ei olisi edes mahdollista, sillä yrittäjäksi ryhtyminen ei sovellu kaikille. Yrittäjämäisestä suhtautumisesta asioihin on sen sijaan hyötyä kaikille ihmisille itselleen ja sitä kautta koko yhteiskunnalle. Kuten yrittäjien vastauksista nähdään, kaikkein eniten pidetään kiinni työntekijöistä, jotka suhtautuvat työntekoon yrittäjämäisesti. Muutenkin vastuun ottaminen omasta elämästään, tavoitteiden asettaminen ja niihin pyrkiminen, auttaa toteuttamaan omia unelmia ja menestymään elämässä niin kuin itse haluaa. Kyse on siis koko elämää ohjaavasta toimintatavasta.

Kaikille opiskelijoille tähänkin mennessä kuuluneiden yrittäjyysopintojen sisältö muuttuu yrittäjyyskasvatuksellisempaan suuntaan. Opetussuunnitelmassa pitää tietenkin huomioida eri alojen tutkintojen perusteet. Esimerkiksi ravintolakokinnon ammattitutkinnon tutkinnon perusteissa vaatimuksena on sisäinen yrittäjyys. Yrittäjyys, millä tarkoitetaan yrityksen perustamiseen liittyviä valmiuksia, on erikseen vapaasti valittavana.

Opiskelija voi kiinnostuksensa mukaan jatkaa yrittäjyyspolkua eteenpäin ja osallistua Osaavaksi yrittäjäksi -yrittäjäkoulutukseen. Tässä koulutuksessa keskitytään enemmän yrityksen perustamisessa olennaisten tietojen oppimiseen sekä niihin valmiuksiin, mitä ulkoisena yrittäjänä toimiva tarvitsee. Seuraava askel yrittäjyyspolulla on Osaava yrittäjä tekee tulosta -koulutus eli yrittäjän ammattitutkintoon valmistava koulutus. Kaikille opiskelijoilla on lisäksi mahdollisuus osallistua Taloushallinto, Markkinointi tai Johtaminen takataskuun -asiantuntijaluontoihin, joita kehitetään edelleen työelämän edustajien toiveiden perusteella. Luennot on suunnattu, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, erityisesti yrittäjille. Seuraavassa kuviossa 8 on kuvattu yrittäjyyspolun eri tasot.

Kuvio 8. Yrittäjyyspolku

3.3.1 Yritteliäisyyden polku

SATAEDU Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen Kankaanpään yksikön yrittäjyyskoulutuksen lähtökohtina on kaksi toisiaan tukevaa ajatusta, jotka ovat yrittävyys eli yritteliäisyys itseisarvona ja yrittäjien (yritystoiminnan) lisääminen yhteiskunnassa (ks. esim. Koiranen 2010, 2). Polun ensimmäisen osuuden tavoitteena on antaa alkusysäys yritteliäälle toiminnalle ja herättää mielenkiinto yrittäjyyttä kohtaan. Koirasen (2010, 3) mukaan yrittäjyyden perusta on myönteinen minä-käsitys, vahva itsetunto ja yritteliään toiminnan arvostaminen. Selvää on, että yrittäjyyskasvatuksen tulee olla läpi koulutuksen jatkuvaa, eikä yrittäjyyskoulutuksen ajallisesti lyhyt osuus siihen mitenkään riitä. Yrittäjyyskoulutus voi kuitenkin toimia ajatuksen herättäjänä ja luoda keskustelua aiheesta.

Kyselyn tulosten ja teoreettisen viitekehyksen perusteella yrittäjyyspolun alkutaipaleella pitäisi käsitellä esimerkiksi seuraavia asioita:

- omien unelmien saavuttaminen tavoitteellisesti = tulevaisuus ei vain tule vaan se myös tehdään (Koiranen, 2010, 5), yrittäjien ja työntekijöiden välisen kuilun kaventaminen, kaikilla on mahdollisuus saavuttaa unelmansa
- oman työnäljen eli laadun ja työhön sitoutumisen merkitys
- yrityksen kannattavuuden merkitys työpaikkojen säilyvyydelle (myös yritystoiminnan merkitys yhteiskunnassa)
- oma-aloitteinen toiminta ja ongelman ratkaisukyvyyn kehittäminen
- asiakaspalvelutaidot.

Yllä kuvattua sisältöä voidaan opiskella eri oppimismenetelmien avulla. Yrittäjyyden opiskelua tukevia menetelmiä voivat olla muun muassa (ks. esimerkiksi Hyppönen 2006):

- ongelmalähtöinen oppiminen (ohjaa toimimaan tavoitteellisesti, oma-aloitteisesti, kehittää tiedon hakutaitoja, kriittistä ajattelua sekä ongelman ratkaisukykyä)
- näyttelykävely: Opiskelijat jaetaan ryhmiin. Jokainen ryhmä tekee aihealueestaan posterin ja valmistautuu esittämään asian. Sitten ryhmäjako tehdään uudestaan, niin että uusiin ryhmiin tulee yksi henkilö alkuperäisistä ryhmistä. Näyttelykävely järjestetään niin, että kierretään jokaisen posterin luona ja kyseistä aihetta työstämässä ollut ryhmän jäsen esittelee posterin. (harjoittaa tiimityöskentelytaitoja ja esiintymistaitoja, tekemällä oppii)
- kokonaisvaltaiset teematehtävät: Ravintolakokiksi opiskelevat suunnittelevat esimerkiksi ravintolan menun tietystä teemasta, hinnoittelevat tuotteet, suunnittelevat markkinointikampanjan ja niin edelleen. (ohjaa ymmärtämään kokonaiskuva)
- työpajat: liikeidean kuvaaminen posterina, markkinointisuunnitelman tekeminen
- aivoriihi: tuotekehittäminen, tuotteistaminen
- kokouksen pitäminen (kehittää kokous- ja neuvottelutaitoja sekä korostaa suunnittelun ja valmistautumisen tärkeyttä)
- porinaryhmät ja ryhmän yhteiset keskustelut siten, että ohjaaja toimii puheenjohtana (osallistaa kaikki opiskelijat, omien mielipiteiden ja kriittisen ajattelun perusta)

- oman vision luominen, keinot tavoitteen saavuttamiseksi ja opiskelijan oma swot-analyysi (kiinnittää huomiota siihen, että Minä pystyn vaikuttamaan omaan elämäni)
- yrittäjien vierailut, yrittäjä kertoo oman tarinansa (kiinnostava, autenttinen tilanne, esimerkin voima)
- tutustumiskäynnit yrityksiin (herättävät kiinnostuksen aiheeseen, uusi oppimisympäristö, autenttinen tilanne, auttavat verkostoitumaan)
- lautapelin tai tietokilpailun tekeminen (kehittää tiedonhankintakeinoja, edellyttää luovuuden käyttämistä ja aktiivista toimintaa)
- tehtävien tekeminen muille ryhmäläisille (asian syvällinen ymmärtäminen, tilanteen johtaminen)
- mysteryshopping-menetelmä: Opiskelija tekee itsenäisesti, hänelle sopivana ajankohtana käynnin valitsemaansa yritykseen haamuasiakkaana. Opiskelijalle on etukäteen annettu ohjeistus, mihin asioihin pitää kiinnittää huomiota. Tilanne raportoidaan seuraavalla lähiopetustunnilla. (soveltuu hyvin asiakaspalvelutaitojen kehittämiseen, koska kiinnittää huomion siihen mikä meni hyvin ja missä voisi olla parannettavaa, kannustaa oma-aloitteisuuteen)
- vuorovaikutuksesta ja asiakaspalvelutilanteista voi tehdä rooliharjoituksia siten, että toinen on asiakas ja toinen asiakaspalvelija (tilanteet jäävät hyvin mieleen)
- hauskat videot: ohjaaja on valinnut 5 - 6 lyhyttä videonpätkää. Tehtävänä on pareittain keksiä mikä yrittäjyydessä olennainen asia videon jujuna piilee. (Tämä on loistava tehtävä tietyn tyyppisille ryhmille, vastauksena kuulee usein niin hienosti mietittyjä yrittäjyyteen sisältyviä asioita, joita ei olisi ohjaajakaan ikinä keksinyt.)
- yrittäjyydestin tekeminen (kiinnittää huomion yrittäjiltä edellytettäviin ominaisuuksiin)
- tehdään yhdessä laskelma siitä mitä tapahtuu, jos tietty määrä kanta-asiakkaita pettyy saamaansa palveluun tai tuotteeseen ja vaihtaa yritystä. Kuinka paljon rahaa jää yritykseltä saamatta ja miten tämä vaikuttaa kiinteiden kulujen maksamiseen ja sitä kautta jopa palkanmaksuun (korostaa yritystoiminnan menestymisen ja oman hyvinvoinnin yhteyttä).

Tässä on kuvattu muutamia oppimismenetelmiä, mutta niitä voisi integroida vielä enemmän muihin opiskeltaviin aineisiin. Näen rajoitteena oppimismenetelmien vapaalle

soveltamiselle opiskelijoiden aikaisemmat käsitykset oppimistavoista. Osa opiskelijoista odottaa, että opettajan pitää luennoida, muuten hän ei tee työtään. Opiskelukulttuurin muuttaminen vaatii aikaa. Liian stressaavia tilanteita ei voi opiskelijoille aiheuttaa. Esimerkiksi Pia-Lena Leskisen (1999) tekemässä tutkimuksessa todetaan, että tietyissä tapauksissa psykologisen riskin kasvaminen opinnoissa johtaa negatiiviseen asenteeseen yrittäjyyttä kohtaan.

Olen pohtinut tämän kehittämishankkeen aikana myös opettajan roolia, joka perinteisesti on ollut ohjaajan/ ryhmän johtajan rooli. Ehkä yrittäjämäisessä pedagogiikassa pitäisikin ajatella opettajan roolia asiakkaana opiskelijoihin nähden. Eli pitäisikin miettiä, miten asiakas toimisi tässä tilanteessa. Silloin opiskelija joutuisi itse ottamaan vastuuta, eivätkä vastaukset ja ohjeet olisi annettuja. Ajattelutavan muutos varmasti helpottaisi toimintatavan muutosta.

3.3.2 Yrityksen perustajan polku

Polun seuraavaan osuuden kunnianhimoinen lähtökohta on yritystoiminnan lisääminen yhteiskunnassa. Kyselyn vastausten perusteella yrittäjät kokevat joutuneensa oppimaan kantapään kautta erityisesti taloushallinnon ja laskentatoimen asioita. Myös markkinointia pidetään tärkeänä. Tällä hetkellä Osaavaksi yrittäjäksi -koulutuksen sisältö muodostuu 14 aiheesta (ks. liite 2), jotka käsitellään kukin omana iltanaan. Koulutukseen sisältyy myös etäopiskelua, jossa opiskelijat työstävät yritysideaansa alustavan liiketoimintasuunnitelman. Koulutukseen sisältyy lisäksi yksi kahden tunnin mittainen henkilökohtainen ohjaus opiskelijan haluamasta aiheesta.

Tämän tutkimuksen aikana on herännyt ajatus siitä, koulutuksen sisältöä pitäisi hieman tarkentaa - vähemmän on enemmän periaatetta noudattaen. Koulutuksessa tullaan jatkossa keskittymään olennaisimpiin perusasioihin. Syvemmälle menevät asiat siirretään asiantuntijaluentojen aiheiksi, joihin sitten voi osallistua sitä mukaan, kun kyseinen asia oman yritystoiminnan käynnistyttyä tulee ajankohtaiseksi. Osaavaksi yrittäjäksi -koulutuksessa painotetaan tiedonhakukanavien ja tiedonhaun oppimista sekä eri sidosryhmien kanssa verkostoitumista. Tätä tukee se, että edelleen koulutukseen kutsutaan useiden eri sidosryhmien edustajia vierailulle.

3.3.3 Yrityksen kehittäjän polku

Polun tärkein osa on Osaava yrittäjä tekee tulosta -yrittäjän ammattitutkintoon valmistava koulutus. Tätä koulutusta sitten täydentävät lisäkoulutuspalikat, joita opiskelija voi omien tavoitteidensa mukaan valita. Näitä ovat jo luvussa 3.1 mainitut Taloushallinto, Markkinointi ja Johtaminen takataskuun –luentosarjat.

Näiden lisäksi yrittäjä voi kehittää itseään tai työntekijöitään valitsemalla eri koulutusalojen tutkintotavoitteisista koulutuksista osia. Yrittäjä voi olla yhteydessä oppilaitokseemme ja kyseisen koulutusalan vastaava tekee henkilökohtaisen suunnitelman yrityksen tarpeisiin.

Yrittäjyyspolusta tehdään esite, jossa on kartta ohjeistuksineen. Koulutusalat tekevät omien koulutustensa osioista esimerkkejä, joita voidaan hyödyntää yritysten tarpeisiin. Tämän jälkeen järjestetään koko henkilökunnalle koulutus yrittäjyyspolun kartan lukemiseen sekä käydään läpi esimerkkejä koulutusvaihtoehdoista. Karttaa on tarkoitus käyttää, kuten suunnistuksessakin. Yrittäjä (vrt. suunnistaja) asettaa itse tavoitteensa ja kouluttajat ohjaavat kompassin käytössä. Sitten vain menoksi.

4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Kehittämishankkeen tuloksena kehitettiin SATAEDU Satakunnan aikuiskoulutuskeskuksen Kankaanpään yksikköön yrittäjyyspolku. Polku haarautuu eri suuntiin opiskelijan tavoitteiden mukaisesti. Yritteliäisyyden polulla aloittavat kaikki tutkintotavoitteissa koulutuksessa opiskelevat. Oman mielenkiinnon ja tavoitteidensa mukaan opiskelija voi jatkaa yrityksen perustajan polulle ja yrityksen perustettuaan yrityksen kehittäjän polkua pitkin kohti asetettuja tavoitteita. Yrittäjyyspolun ei ole tarkoitus säilyä staattisena, vaan päinvastoin kehittyä jatkuvasti muuttuvan toimintaympäristön mukana.

Jokaisella polun vaiheella on oma tavoitteensa, joka ohjaa sisällön ja opetusmenetelmien suunnittelua. Yritteliäisyyden polun tavoitteena on yrittäjämäisen toiminnan oppiminen ja yritystoiminnan ymmärtäminen. Ensimmäinen tavoite edellyttää yrittäjämäistä pedagogiikkaa koko koulutuksen ajan ja itseohjautuvasti jatkossakin. Yrityksen perustajan polku ohjaa nimensä mukaisesti yrittäjyyteen tarvittavien tietojen ja metataitojen oppimiseen. Yrityksen kehittäjän polulla yrittäjä saa ohjausta ryhtyä itse kehittämään oman yrityksensä toimintaa.

Tässä työssä sovellettu polkuajattelu on täysin siirrettävissä myös muihin oppilaitoksiin. Moni on jo tätä ennen niin tehnytkin. Mielestäni polkuajattelussa olennaista on se, että mitään turhaa ei tarvitse kenenkään opiskella. Tällöin säilyy opiskelun mielekkyys. Lisäksi polku ohjaa katsomaan pidemmälle ja näkemään yrittäjyyden oppimisen elämän pituisena prosessina.

Kehittämistyön edetessä on syntynyt kiinnostus jatkotutkimukselle yrittäjyyskasvatuksen parissa. Yrittäjyyskasvatus mielletään monesti vain yrityksen perustamiseen tähtääväksi, ”bisneshenkiseksi” ja niin sanottuja kovia arvoja kannattavaksi. Tällöin yrittäjyyden moniulottuvuus unohtuu täysin. Yrittäjyys sinänsä tarkoittaa oma-aloitteista, vastuuntuntoista ja eettistä yksilön ja ryhmän toimintatapaa. Tästä syystä pelkän yrittäjyyskoulutuksen avulla ei ole mahdollista kasvattaa opiskelijoista yrittäjähenkisiä vaan yrittäjyyskasvatuksen tulisi sisältyä kaikkien koulutusalojen jokaiseen oppimishetkeen.

Lähteet

- Ariely, D. 2010. Predictably Irrational, Revised and Expanded Edition: The Hidden Forces That Shape Our Decisions. Harper perennial edition: New York.
- Gibb, A. 1987. Enterprise Culture – It's Meaning and Implications for Education and Training. *Journal of European Industrial Training*, 11:2, 2 - 38.
- Hyppänen, O. 2006. Erilaisia opetusmenetelmiä – Kuvaukset, vahvuudet ja haasteet. Opetuksen ja opiskelun tuki – TKK. Viitattu 28.11.2010. Saatavilla <http://opetuki2.tkk.fi/p/menetelmat/opetusmenetelmat.pdf>.
- Hägg, O. 2010. Luova yrittäjyyspedagogiikka avaa ovia yrittäjyydelle taideyliopistoissa. Tampereen yliopisto. IADE Suomen taideyliopistojen koulutus- ja kehittämisinstituutti.
- Koiranen, M. 2010. Henkinen kasvu yrittäjyyteen. Luentomateriaali. Taloustieteiden tiedekunta: Jyväskylän yliopisto.
- Koiranen, M. & Ruohotie, P. 2001. Yrittäjyyskasvatus: analyyssejä, synteesejä ja sovelluksia. *Aikuiskasvatus* (2/01).
- Kyrö, P. 2006. Avauksia riskin oppimiseen ja opetukseen. Teoksessa Kyrö, P. & Ripatti, A. (toim.) *Yrittäjyyskasvatuksen uusia tuulia*. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja 4/2006, Tampereen yliopiston kauppakorkeakoulu, Hämeenlinna, 98 - 131.
- Kyrö, P. 1997. Yrittäjyyden muodot ja tehtävä ajan murroksissa. Väitöskirja. Taloustieteiden laitos: Jyväskylän yliopisto.
- Kyrö, P. 2010. Mitä yrittäjyys pedagogiikka on? Tampereen yliopisto. Viitattu 1.11.2010. Saatavilla <http://www.uta.fi/entrenet/yrittajamainen.htm>.
- Kyrö, P., Mylläri, J. & Seikkula-Leino, J. 2008. Kognitiiviset, affektiiviset ja konatiiviset ulottuvuudet ja niihin liittyvät metavalmiudet yrittäjämäisessä oppimisessa. *Liiketaloudellinen aikakauskirja*. Vammala.
- Leskinen, Pia-Lena 1999: "Yrittäjällä on koko elämä kiinni yrityksessä": opiskelijoiden yrittäjyyskäsitykset ja niiden muutokset yritysprojektin aikana. *Acta Wasaensia*. Business administration 27. Vaasa: Universitas Wasaensis.
- Martikainen, M. 2008. Painoarvoa palvelujen kehittämislle. Elinkeinoelämän keskusliitto EK. Viitattu 21.11.2010. Saatavilla http://www.ek.fi/www/fi/tutkimukset_julkaisut/2008/Palveluinnovaatiot5_2008_NET.pdf.
- Neilimo, K. & Uusi-Rauva, E. 2009. *Johdon laskentatoimi*. Edita Publishing Oy.

- OKM tiedote. 27.3.2009. Yrittäjyyskasvatus huomioitava kaikessa koulutuksessa.
Viitattu 15.11.2010. Saatavilla
<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2009/03/Yrittajyyskasvatus.html?lang=fi>.
- Paajanen, P. 2001. Yrittäjyyskasvattaja. Ammattikorkeakoulun hallinnon ja kaupan alan opettajien näkemykset itsestään ja työstään yrittäjyyskasvattajana. Jyväskylä Studies in Business and Economics, 16. Jyväskylän yliopisto.
- Paasio, K. & Nurmi, P. 2006. Yliopistolliset yrittäjyysopinnot Suomessa. Teoksessa Kyrö, P. & Ripatti, A. (toim.) Yrittäjyyskasvatuksen uusia tuulia. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja 4/2006, Tampereen yliopiston kauppakorkeakoulu, Hämeenlinna, 32 - 57.
- Remes, L. 2010. Yrittäjyyskasvatuksen käsitteen määrittelyä. Tampereen yliopisto.
Viitattu 22.10.2010. Saatavilla
http://www.uta.fi/entrenet/hankerekisteri/hanke3_remes2.htm.
- Remes, L. 2003. Yrittäjyyskasvatuksen kolme diskurssia. Väitöskirja. Kasvatustieteiden tieteiden tiedekunta: Jyväskylän yliopisto.
- SATAEDU. 2010a. SATAEDUN kotisivut. Viitattu 21.11.2010. Saatavilla
<http://sataedu.fi/fi/sataedu>.
- SATAEDU. 2010b. SATAEDUN oppimiskäsitys. Viitattu 21.11.2010. Saatavilla
<http://sataedu.fi/fi/sataedu/oppimiskasitys>.
- Suositus 2003/361/EY. 2003. Viitattu 28.11.2010. Saatavilla
http://europa.eu/legislation_summaries/enterprise/business_environment/n26026_fi.htm.
- Tilastokeskus. 2010a. Yritysrekisteri. Viitattu 8.4.2010. Saatavilla <http://www.stat.fi>.
- Tilastokeskus. 2010b. Yrittäjä. Viitattu 22.11.2010. Saatavilla
<http://www.stat.fi/meta/kas/yritlkm.html>.

Liitteet

Liite 1: Webropol-kysely yrittäjille

YRITTÄJYYSKASVATUS

Kehitämme uutta yrittäjyyden koulutusohjelmaa SATAEDU Satakunnan aikuiskoulutuskeskukseen. Kehittämistyössä tärkeintä on työelämän eli teidän yrittäjien mielipide. Pyydämme teitä vastaamaan seuraaviin kuuteen kysymykseen.

1. Kuinka monta vuotta olet toiminut yrittäjänä?
2. Millä toimialalla yrityksesi toimii?
3. Työskenteleekö yrityksessäsi itsesi lisäksi muita työntekijöitä? Kuinka monta?
4. Millaisia luonteenpiirteitä yrittäjällä mielestäsi tulee olla?
5. Millaisia asioita olisit halunnut osata ennen yrittäjäksi ryhtymistä eli mitä asioita on pitänyt oppia kantapään kautta?
6. Miksi ryhdyit yrittäjäksi?
7. Suositteletko yrittäjyyttä lapsillesi? Perustele.
8. Millaisia piirteitä on yrityksesi parhailla työntekijöillä?
9. Kuvaile millainen olisi täydellinen työntekijä?
10. Muuta kommentoitavaa/huomioita yrittäjyydestä?

Kiitos mielipiteestäsi. Kehitämme vastausten perusteella opiskelijoillemme Yrittäjyyspolkua. Koulutusohjelman tavoitteena on, että opiskelijat osaisivat toimia yrittäjämäisesti myös työntekijöinä. Yrityksen perustamisesta kiinnostuneille yrittäjyyspolku tarjoaa asteittain syvenevää yrittäjyyskoulutusta.

Liite 2: Yrittäjäkoulutuksen luentorunko

OSAAVAKSI YRITTÄJÄKSI - KEVÄT 2011

1. Yritystoiminta Suomessa ja yrityksen toimintaympäristö
2. Liikeidea, asiakkaat ja tuotteistaminen
3. Asiakkaat ja markkinointi
4. Investointi-, rahoitus-, ja kannattavuuslaskelmat
5. Tulosenuste ja kassavirtalaskelma
6. Pienyrityksen rahoitus- ja tukimuodot
7. Myyntityö ja arvonnäkövero
8. Ensimmäisen työntekijän palkkaaminen
9. Kirjanpidon järjestäminen, laskutus ja perintä
10. Sähköinen markkinointi ja yrittäjän tietotekniikka
11. Riskienhallinta
12. Yrityksen perustaminen ja yritysmuodon valinta
13. Yritysvero
14. Yrittäjän jaksaminen, työterveyshuolto ja kertaus

Liite 3. Kokoneiden yrittäjien kommentit 2010

Yritystoiminnan merkitys yhteiskunnalle

Yrittäjyys on ehdottoman tärkeää Suomen kansantaloudelle. Varsinkin Pk-yrityksiin pitäisi kiinnittää huomiota. Samat lait koskevat pieniä 1-5 henkilön yrityksiä kuin suuryrityksiäkin, vaikka niiden voimavarat ovat toista luokkaa.

Kansantaloutemme ainoa mahdollisuus pärjätä on yksityisellä yritystoiminnalla ja sen tärkein voimavara on pienyrittäjyys.

Yrittäjän elämää

Yrittäjä on hieno ammattinimike ja hieno titteli - yrittäjyys ylös! On hienoa olla yrittäjä tai pienen yrityksen työntekijä - pienessä yrityksessä ollaan usein isoa perhettä, ajatellaan kaikkien parasta, kuunnellaan ja työhön voi vaikuttaa. Kaikista ei ole yrittäjiksi, mutta yrittäjämäinen asenne pitää olla - jokaisen työntekijänkin pitää yrittää!

Konkareiden puheenvuoro

Älä tee välttämättä sitä mitä haluat vaan sitä mitä potentiaaliset asiakkaat tarvitsevat. Hanki ammattitaito ja luota itseesi. Ole sinnikäs ja valmistaudu tekemään kovasti töitä pari ensimmäistä vuotta ennen kuin tuloksia alkaa näkymään. Sen mitä teet niin tee kunnolla. Älä päästä käsistäs huonoa työtä vaikka siitä ei kunnan korvausta saisikaan. Vaikka voit vapaasti valita työaikasi, olet silti käytännössä aina töissä. Ole miellyttävä persoona ja hanki ympärillesi laaja tukiverkosto ettet jää yksin kun huonot ajat koittaa tai ongelmat kasaantuvat. Älä sijoita yritykseen suuria varoja vaan aloita pienestä ja kasva vähitellen.

Harva yrittäjä tuntee yrittämisen vapautta. työtä kelloon katsomatta, raha tulee kovan työn kautta. Työasiat mielessä 24 tuntia/vrk

Pitkään yrittäjänä toiminut henkilö on jo kovan koulun käynyt, hän on useimmiten joutunut opettelemaan kirjanpitoa, laskutusta, vakuutusasioita, lakiasioita, työlainsäädäntöä, markkinointia, reskontranhoitoa, perintää, verkostoitumista, atk-asioita, sopimusoikeutta, tarjouksien ja tarjouspyyntöjen tekemistä, rekrytointia, kaupankäyntiä, pankki- ja rahoitusasioita ym. ym. - ja näitä kaikkia taitoja täytyy pitää yllä, eli jatkuva kouluttautuminen on tarpeen.

Yrittäjältä vaaditaan monipuolista osaamista oman alan osaamisen lisäksi mm. talousasioiden, verotuksen, markkinoinnin hallintaa lisäksi pitää hallita kokonaisuus ja olla kykyä visioida tulevia tarpeita, seurata kehitystä ja tarvittaessa kyetä hallittuun riskinottoon. Ilman hyviä asiakkaita homma ei kuitenkaan onnistu.

Yrittäjän pitää jo aloittaessaan ymmärtää se iso näkymättömän työn määrä, jota joutuu tekemään pärjätäkseen. Kaikilla pitäisi olla taloushallinnon koulutusta ja ymmärrystä aloittaessaan.

Ei hetken mielijohteesta, hyvät selvitykset suunnitellusta yrityksestä.

Oman alani aitoa verkostoitumista kaipaisin.

Jutelkaa keskenänne, oppikaa toisten kokemuksista, yrittäkää yhdessä.

Suhteiden luominen on erittäin tärkeää yrittäjyydessä.

Verkostoitumisen tärkeys, delegointi muille, kohdistu oikeat työt itsellesi, pidä myös lomaa.

Yrittäjyys on elämäntapa eikä saa lannistua vaikkei yhteiskuntamme tuekaan yrittäjyyttä.

Yrittäjänä toimiminen on antoisaa. On mahdollisuus kehittää itseään sekä ammatillisesti että yrittäjänä. Työ vaatii kuitenkin paljon - on elämän tapa.

Suosittelen! Rohkea rokan syö